

KAJA

Ilmub igapäew.

Nr. 220.

Teisipäewal, 21. augustil 1923.

V. aastakäik.

„Kuningas Ödipus“ ja „Ohver“ laululaulmal 25. ja 26. augustil

Draamateater

Läbirääkimised Eesti-Läti laubalepingu sõlmimise üle.

Läbirääkimised Eesti-Läti laubalepingu sõlmimise üle meie walitsuse esitajate ja Tallinnas wiibiva Läti wälisministri abi hra U l b a t i wahel, mis esialgul juba eila pidid algama, on hiljem täna peewa peale edasi lükatud.

Eila oli hra U l b a t s wiisidiga meie wälisministri hra A l t e i juures ning wõttis osa pidulikest einewõtmistest wälisministri juures, mis Ameerika sõjalaewa „Pittsburgi“ siinwiibimise puhul korraldatud oli.

Siinene nõupidamine Eesti-Läti wahelise laubalepingu sõlmimiseks on arwatawasti täna. Nõupidamised peetakse wälisministreeriumi ruumides.

Siina Cestit de jure tunnistanud.

Rooma, 18. aug. (E.M.)

Siina saadik Roomas teatas Cestit esitajale, et Siina walitus Cestit on de jure tunnistanud ning Cestiga elawasse läbirääkimisesse footwib astuda.

Poola footwib oma esitajat jaata rahwasteliidu nõukogu.

Cesti, Soome ja Läti osustanud Poola kandidaadi walimist toetada.

„Helsingin Sanomat“ kirjutawad 17. augustil: Hiljuti peetud n. n. majanduskonferentil Riias, kus olid esitatud Soome, Poola, Cesti ja Läti, peeti ka mõne rahwasteliidu puutuwa küsimuse üle nõu. „Sbl.“ on uistawalt poolt kuulda saanud, et Soome, Cesti ja Läti esitajad nimetatud konferentil otsejärele on teinud Poola delegaadi walimist rahwasteliidu nõukogu toetada. Walimist toimetab rahwasteliidu üldkogu, mis 3. septembril Genfis ära peetakse.

Selle uudise puhul teatab Soome wälisminister Wemmola järgmist: Rahwasteliidu nõukogu kuulub praegu peale nelja suurriigi: Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia ja Jaapani esitajate luus ajutiselt walitub esitajad. Rahwasteliidu tekkimise peale on jelleks olnud Belgia, Hispaania ja Brasiilia esitajad. Greeka asemel waliti paari aasta eest Siina ning läinud aastal, kui ajutiste liikmete arwu luue peale tõsteti, waliti nõukogu meel Rootsi ja Uruguai esitajad. On otstarbekohane ning asja arutusele edulid, kui liikmesriigis nõukogu ainult mõne harwa riigi kätte ei jää, waid et eririigid järjekorras nõukogu esitadud oleks.

Mis puutub Riia konferentis, siis wõtiis Soome samuti kui teised konferentist osawõtjad riigid sümpaatiaga wastu Poola teadaande oma kandidaadi saatmisest nõukogu. Soomes pole põhjust sel korral Poolat mitte toetada, kui sel võimalus on nõukogu sisse pääseda. See on ka Soome huwide kohane. Pole põhjust asjast suuremaid järeldusi teha, kui asi wäärt. E.M.

Ölaine sissewedu katwatsetakse piirata.

Põlewõli õliga loodetakse sissewedu katwatseta.

Nagu kaubandus- ja tööstusministreeriumi ringkondadest kuulame, katwatsetakse eeltulul aastal kuidagi ölainete, nagu nafta, bensiini, igasugu masinaõlide jne. sissewedu Cestisse piirama hakata. Seda katwatset põhjendatakse sellega, et meil käesolewa aasta lõpuks hakatub tööle kolm suuremat öljatamist wabrikut, mis põlewõli aastajooksul kogu umbes 18.000 tonni ehk peale 1 miljoni punda tooresõli wäljastatavad. Nimeetatud wabrikud on riiklike põlewõli tööstuse oma koostlas, 2.400 pundalise päewase produktiooniga, Wanamõisa põlewõli kaubanduse öljatamist, 650—700 pundalise päewase produktiooniga ja „Cesti kiviõli seltsi“ öljatamist, mis jooma juures, — 1000 pundalise päewase produktiooniga. Nende wabrikute produktioon suudab igatõhes meie tööstust ölainetega täiesti tarwitada.

Möödaminud aastal on Cestisse ölainet sissewedu ligi 200.000.000 marga eest. Neist bensiini — 65.000 punda, nafta — 141.000 punda mitmesuguseid määrdeõliid — 147.000 punda ja petrooleumi 444.500 punda. Kui arwesse wõtta asjaolu, et Cesti põlewõliwõist aetud tooresõli sisaldab 10 % bensiini, 15 % määrdeõli, 40 % mootorõli, mida nafta asemel wõiks kasutada ja 30 % pigi (15 % tooresõlist läheb ümberajamisel kaotiks), siis wõiks nende eelpool nimetatud kolme öljatamist öli produktioon sissewedu ölainete tarwiduse täielikult katta. Nii ei ole sellest küljest wäljawaated mitte kõige halwemad.

Omamaal valmistatud öli tarwitusele wõtmisega kaotaks meil ölainete sissewedu tarwidus, suudaksime hulga wäliswõlutat alles jätta ning Cesti ölitööstust edendada.

Kindlate riidehindade maksmapaneku kawatus (?)

Kuigi meie margakurs kindlana püsib, ei saa siiski tähelepanemata jätta umbes paari miljardi margalist sissewedu ületalu käesolewa aasta esimesel poolel. Kuuldamati olewat laub- ja tööstusministreeriumil selle nähtuse parandamiseks kawatus kõigepealt tekstiiltootjate saaduste sissewedu tolli tõsta, eeldades, et meie oma wabrikud kõiki tarwilikke riideid walmistada wõiwad. Et aga wabrikandid sissewedu liitenud hinda tõstmise mõttes kasutama ei hakkaks, kawatsawat ministreerium riide hindade ülemnormid ette kindlaks määrata. Muu seas olewat wabrikutel kawatus ka puumillaste ja linase riide walmistamist jortide poolest mitmekesistamaks muuta. Mõeldawat ijei batisti ja markisetti walmistama hakata. Mõeldunud aastal on meil puumillaste riide sissewetu üle 200 miljoni marga eest.

Edasi mõdetawat kaalumisega ka jalandu- de tollimaksu tõrgendust. Wiimase ajal weetawat wäljamaalt palju halbu jalandu- sid Cestisse. Oskjad lasawat awateleba en- dib ainult kauba walimisega, kuna nende

kolmetus, Tallinnas, Suur turg 16, kōn- traat 3-12, awatud l. 9 h. — l. 10 õht.

Päine wal melord, „Hiselul“ trükitõjaz, kōnetraat 1-30.

Tallinn, Suurturg 16, kōnetraat 5-81. awatud l. 1/29 hom. kuni l. 6 p. l.

Wäljalitused: Tartus, Suur turg 8, 3. korral, Wäljalitused, Tartu uul. Wõõreri m., Pärnus, Wäljalitused, 41.

Peatoimetaja kōnetraat l. 10-11 hom. kōnetraat 2-85.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Wäljalitused kōnetraat l. 1/210-1/211 hom. ja 3-4 p. l. kōnetraat 5-81.

Alles saadud Eestimaa esitaja

Pianinos
von
Römhild - Weimar

EUGEN BRANDT'i

juures

muusikariistadekauplus,

Pikk uulits 29. Postkast 91.

Kunstitöö kõige kõrgemas headuses. 12 kuldauraha ja 1-ne auhind. Lissti, Bülowi ja Alberti poolt waga soowitatud.

Tänukirjad igast ilmajaost

TSIRKUS
KONTINENTAAL

Täna, 21. augustil kell 8.30 m. õhtul

suurepärase etendus
uute artistide osawõtte.

ILUDUSE SEEP
„IDEAL“

VERONIKA
TARTU
VERONIKA
DORPAT.

Wõit jääb iludusele
kui tarwitatakse
Tartu „VERONIKA“ iluduseepi
„IDEAL“.

waastupidamuse kuigi suur pole. Pealegi muutub meie kaubawabrikute produktioon aegapidi paremaks. Eriti tähelepanewat olewat nende hea materjaal, mis jalandu- dele wäljamaa omade kõrwal laugelt suure- ma waastupidamuse annab.

Londoni sadamatööliste streik lõppenud.

London, 19. aug. (E.M.)

Londoni sadamatööliste pühapäewastel masinakoosolekul otustati ühel häälel tööle ajada. Streigijuhid kirjutawad nurja- mineku liig warajase koostilise tööle ajumise arwale. Nende poolt tähendati, et lii- lumine eraldi sadamatööliste ametiühijuse lajuks leia poolkehoidu.

Ule Pas de Calais ujuja waastuwõtmine kodumaal.

London, 19. aug. (E.M.)

Kaanaliujuja Tiraboschi jõudis Pariisi laudu Rooma, kus ka homme Mussolini

ettepanekul kuninga juhale wõetakse. Tira- boschi teatas rahwuswahelisele ujujate fö- deratsioonile, et ta soowib jääda asjaar- mastajaks ja kawatses osa saadud rahalistest auhinnaist oma kulu- de katteks. Kui föderat- sioon sellega päri ei ole, kingib tema kogu saadud raha Itaalia waestele. Kodumaa- Vergammos tehakse Tiraboschi waastuwõt- miseks juurejooneliisi ettewalmistusi.

!!! Uuendage aeglasti „Kaja“ tell.mis 1. septembrist !!!

Haridusministri abi küsimus läheb põnewats.

Haridusministri abi küsimus on läinud õige põnewats ja keeruliseks. Küsimade vahelisel nõupidamisel olewat omal ajal loffu lepitud, et haridusministri abi peab olema kristlikult rahwaerakonnast. Sellest loffuleppest peab kristlik rahwaerakond, nagu selgus tema teadaandest ajalehtedes, kinni ja tahab jätuda oma edaspidi oja-mõtmist walitusest jellega, kuidas loffu lepet täidetaks. Sel põhjal ongi haridus-minister oma senisele abile Hr. Sauerile ette pannud ametist lahkuda. Erakondlike juhtide walgustamistest on see küsimus la-hendamiseks õige püüdnud. Rahwaera-konna juhtide walil nõusolemisel („Pos-timees“ ei ole selles asjas üldse jona wõt-nud) peab kristliku rahwaerakonna mehe ees, selle iist weel teadmata, taganema rui-waerakondline Hr. Sauer, sest niimõisi loo-detafse lahti saada mehest, kes ennat ei pae-nuta erakonna juhtide ees ja kellel on jul-gust iseseiswalt mõelda. See on aga iist-lasi waesuse tunnistuseks rahwaerakonnale enesele, sest iist selgub, et kui toolimees ku-u-lub rahwaerakonda, siis tema ufuõpetuse korraldajaks ei jünni. Selle loogika järel on iga kristlik rahwaerakondlane ufuõpe-tuse asjus autoriteetisem, kui näit. prof. P. Põlb.

Kuid Hr. Sauer jäi iseenesele truuts ja kindlaks la lahtumiseettepaneku täitmise as-jus. Tema, olles arwamisel, et põhiseaduse järel riigiametniku poliitilise meelsuse pä-raft lahtuma ei saa fundida, ei wõtnud eu-naft wabatahtlikult ametist lahti, jättes selle küsimuse wabariigi walituse otjastada. Küsimus muutus jellega praktiliseks põhi-mõtteliseks. Haridusminister ei ole oma ettepanekust ütelnud, et hra Sauer oma to-hale ei jünni, järelelõitut wõib wabariigi walitus motiweerida tema tagandamist ainult poliitiliste põhjustega. See oleks preffedent wõib eeljuu, millel suureb taga-järjed. Senini on meil põhimõtte maas-nud, et ametnikka poliitilise meelsuse pärast lahti ei lasta. Küll on aga ametnikul enesel wõimalus, kui ta ülemuse waabetega loffu ei jünni, lahtuda ja anda ülemusele waba-bus fündajad taastõõliti otjida. Selle põhi-mõtte järel on senini ministrite abide küsi-mus lahendatud. Mii lahtus näit. uue walituse ametisse astumisel töö- ja hoo-le-landemistri abi. Wõib olla, oleks niu-mõisi ilma waluta lahendatud ka haridus-ministri abi küsimus, kui jeda poliitiliseks küsimuseks ei oleks tehtud ja kui ministri abi kuuluwust teatawasse erakonda kategoori-liselt ei oleks haatub nõudma. Hra Saueri ametist wabastamise korral wastu tema enese lahtumist awaneb kats wõimalust. Esi-mene neist oleks, et ministri abid tunnistat-tasse poliitilisteks iistuteks nagu minist-ridki, kes lahtuwad ametist ühes ministri-tega parlamentaarse korra järel. Waewalt joomib jeda leegi erakond, sest selle taga-järjel kannataks walituse waesuse korral tegelik töö ministeeriumides. Walituse moodustamine läheks mitu korda raske-maks, sest siis tuleks kümne toha asemel üle

lahtelõimne toha erakondade wahel ära jaa-tada. Teine wõimalus on, et erakondlistel põhjustel wõidatse nõnda ametnikkude ku-luwust ihte wõib teise erakonda.

Selle wiimase wõimaluse mõttis töö-erakonna häalekandja arutusele ja leidis, et „meelsuse pärast ametnikkude wahtami-ne, olgu need ka ministri abid, on wõimata ja lubamata.“

Nüüd peaks siis demokraatlik blokk selle põhimõtte wastu hahtama wõitkema. Saab näha, mis ta selles mõttes ette wõtab ja kuidas ta oma seisukohta lahtseb.

Illeitiilisel looliõpetajate kongressil arendas J. Annusson „Waba Maa“ poolt toodud mõtteid edasi, eriti looli tohta. Ta oletas, et ministri abi lahtumise nõudmine jelleks, et kristliku rahwaerakonna mehele ruumi anda, ainult alguks on looli „ustma-tatest“ puhastamisteks: ministri abi järel peaks lahtuma osakondade juhatajad ha-ridusministeeriumis, siis looliõpetajad ja looliõpetajad. Selle peale efines L. Raudlepp üllatawa se-letusega. Ta ütles, et kristlik rahwaerakond on nõudnud enesele haridusministri tohta, kuid selle järel, kui põllumehed jeketanub, et nad enesetele ihtegi tohta ei nõua, waid riigiwanaema laudidaabile wabad laed ja-tawad, on ka kristlikud oma nõudmiste loo-bunud. Ministri abi tohta ei ole nad nõud-nud, kuid nende juure tulnud ja pandud ette farnane lahendamise wiis. Tema sele-tusest paistis selgesti, et farnane ettepanek tööerakonna ringkondade poolt tulnud, kes juft ettepaneku tegija olnud, kas erakond wõib haridusministri, jättis L. Raudlepp nimetamata. J. Annusson seletas nüüd, et tema teada tööerakond niijugust ettepa-nekut ei ole teinud, kui aga see iistli tööera-konna meeste poolt on tehtud, siis ei ole-wat wiimastel jelleks erakonna poolt wolitust olnud.

Mis aga nüüd edasi? Kottuleppe täit-miseks peaks tööerakondline haridusminis-ter efinema oma erakonna häalekandja ja looliõpetajate kongressi otjuse küste walit-suse ees ettepanekuga, et Hr. Sauer erakond-lik meelsuse pärast ametist wabastataks. Kas jattub tal julgust oma erakonna „awa-likku arwamist“ lahtelepanemata jätta? Wõib ehk taganeb demokraatlik liit ka oma nõudmiste?

Kuid oletame, et Hr. Sauer iitagi kui-dagi ministri abi ametist wabastataks. Naaftused ei ole aga sellega weel lõppenud. Kristlik rahwaerakond on nii ettenägemata olnud, et ka oma liikmetele ei ole lohusels teinud, ministri abi tohta wastu wõtta, kui jeda palutakse. Härtad Klapp ja Naha-mägi on teatanud, et nad jeda tohta wastu ei wõta. Wõib oletada, et nende eestjuul mõni teinegi talitab, sest haridusministri abi toht ei meelita tebagi, isefarant praegu-stes erakondlistes oludes, kus ministri abi peale ufuõpetuse elluwõimine ametli-kult pannaft ja kus pahandust juba ette on näha. Kristlikul rahwaerakonnal on muidugi ehk weel laudidaate selle toha pea-

le. „Waba Maa“ on aga aiateibaga mäs-tu annud, et need laudidaadid praegu-sele haridusministri-le ei ole wastuwoetawad ja et neile tohta ei paluta. Kui aga iistli jee „abielu wastu lahtumist“ läbi wiitakse, kuidas kujuneb siis töö ja lahtisaamine mi-nisteeriumis eneseks?

Küsimus on läinud keeruliseks. Ei ole ette näha, kust otjast ta hahtab arenema.

oooooooooooooooooooo

Wäljamaal.

Enamlased kindlustawad oma wõimu Jda-Karjalas.

Jda-Karjalale on enamlased wiimajel ajal suuremat tähtsapanu haatanud pööra-ma. Nähtawasti hinnatakse enamliste po-liitikerite poolt õige kõrgelt Jda-Karjala majanduspoliitilist ja sõjalist (strateegilist) tähtsust.

Siljuti moodustati Karjala töökonmu-na Karjala jotsialistilise nõukogude wabariigi-ge, mille pealinnaks on Petrosawodsk. See wabariit kuulub Wene jotsialistilise nõukogude föderatiini wabariigi — „R. S. S. S. R. i“ loosfeisu.

Praegu on teostatamisel Karjala waba-riigi „raioneerimine“, mille eesmärgiks on luua Karjala maaalale niijuguseid admi-nistratiini iistusi — waldasid ja maakondi, mis majanduspoliitilist enesest täitfa iisti-seid iistusi kujundaks. Raioneerimisel on Karjala maa-ala suurendatud 5 wallaga, mis Oneega maakonnast, Arhangeli kubermangust, Remi maakonnale juure on lii-detud.

Isfearalist tähtsapanu pöörawad aga enamlased Murmani raudtee piirkonna po-liitilisele ja majanduslilisele kindlustamile, misjugal otstarbel on „sto“ poolt otjesta-tud 10 aasta jooftul koloniseerida. Mur-mani raudtee piirkond nõukogude korrale ustatwa elemendiga.

Ukraina rahwusline liikumine.

Ukrainas on igalpool üle maa Ukraina keele kurtused käimas, nagu „Kuij“ teatab. Sorkomis ja teistes linnades ilmunud ame-tiilistilise häalekandjad Ukraina keeles. Uk-raina looliid on mõnes kubermangus 90 proffenti kõigist õpeajutustest. Ka sõjawäe ajutustes ja sõjakoolides minnastie järe-järjant Ukraina keele peale üle.

Rusjopressi teatamist mööda oli Moft-wast Sorkomi ringkonna pumawäe juhatusel ette kirjutatud kõigis koolides ja õpe-ajutustes, mis pumawäe juures olemas, Uk-raina keele peale üle minna. Wäejuhatajad, nähtawasti juurmenelased, protesteerinud aga ägedalt selle wastu ja pannud Moft-wale pita aruande ette, milles nad olid püüdnud selgete teha, et õpeajutuste uk-rainastamine wõib halwata pumawäe wõit-

Siitja on küsimuse lahendamine edasi liita-tud kuni septembri alguseni, kuni minister N. Weidermann puhtustel tagasti tuleb. Kuid siis tuleb ta iistli efile täies terawuses, kui mitte senini mõnda lahendamise teed ei ole leitud. Mii on aga jedarwõrd tähtis, ei erakondade diplomaadid tema lallal pead murrats ja mõne lahendamise tee leiats, mis iistli rahuldas.

luswõimet. Käju täidesaatmine pandud iis ajutiselt seisma. Siitki olla arwata, et Moftwa lõpulist otjuse langeb Ukraina kee-le mafsmapanemise kaitse, mille poolt ise-ärantid kindlasti Trotski seiswat.

Ka teisele rahwaste juures Wene terri-tooriumil on rahwusline liikumine moad wõtnas. Adsharias, mis nime poolest Grinifia protektoradi all jettab, on mafsma pandus Äirgi keel, Karabahi ringkonnas Armeenia keel, Wäshkiiride maal kõigis ma-lituste aiutustes Wäshkiiri keel. Walgo-Wenemaa täidesaatew keffomitee on oma loosolekuid pidama haatanud Walgo-Wene keeles.

De Valera wangis.

Nagu Reuter teatab, istub Jiri kodu-tis ja käimapanija ja mäsajate juht de Wa-lera praegu Dimerdi linnas wangis. Läh-e-mal ajal lahetakse teda jealt wiia Dubliini wangistotta. Etialgu ei ole teda mõelhub lohtu kätte anda, küll aga peetatse teda wangis kinni. Seda tehaftse isfearalistie jee-dije põhjal, mis Jiri walitusele õiguse an-nab rahu ja korra mafsmapanemise huiri-del iistkuid iistkuid mangis kinni hoida, ilma lohtulilise wastutusele, wõtmata. De Wa-lera wangistamine on Jirimaal tuntawalt tästnud huiri eeliseismale parlamendimalli-miste wastu.

30 biljoni marka päewas.

Elufalliduse tõusmine ja palkade kõrgen-damine, waluta langemise tagajärjel, nõuawad Sakjamaal rahatriifimise mafi-natelt järjest rohkem tööd. Ja töepoolest iistuse nende töö iga päewaga. Minema nä-dala algul jaalis riigipant rahaturule 10 biljoni marka päewas, nädala lõpul juba 20 biljoni. Keesolewal nädalal tästetasse jee arw 30 biljoni peale. Berliinis on pea fäit paremad triifitofad pandud paberiraha triifimise. Sedajama tööd tehaftse ka pea-linnast wäjaspool, kõigis suuremates lin-nades. Ometi on rahamärfidest iffa weel iimr pumidus ja waugad peawad tarmitama häda-ihheffilid. Kõige juuremad rahad on praegu 50 miljoni margalised, kuid mõel-dud on lähemal ajal juba 100-miljonilisi ha-fata walmitstama.

Praegu on Sakjamaal paberiraha käi-mas fangelt üle 100 biljoni marga. See arw tõuseb lohtutawa kiirusega, ja kui jee-lakut ei tule, jounab ta warsti triljoni juure.

oooooooooooooooooooooooo

Sula warandused.

Sir John Melcliffe romaan.

Waeuall oli ta oma jala kaldale jaanud, kui ta filmus-köie, mis puu tüwe külge oli jootud, katki lõikas ja taga-ajamise jamal teel wõimalust tegi.

Siis wistas ta end kuulide ja noolte, koguni tomahaw-tide rahe all üle kalda ja tormas warjawasle tühnikusse, jett apasit, nāhes fäat offe oma nina alt põgenewat, olid kõigest hädaohust hoolimata kuni kurtistikul ferwani tormanud, mille põhjas nende kaastõõltele jurma frampides wistkles.

Leitnant von Kleist ja Diaz wõtsid päästetud rõõmu-hüüetega wastu. Ilma, et Ristifandja jeda tähelegi oleks pannud, laadis ta oma püüsi, ajas end poole kehani pōd-jast wälja ja lastis maha ihte mõirgawatest tagaajajatest.

Keine kuul, mis teatawasti fangusest tema kõrwal las-ti, jurnas weel ihte indiaanlase. See pauf üllatas Risti-fandjat, jett püüdes, millega teba wastu oli wõetud, iden-dasid temale, et mõlemad noored mehed tema taga redus pidid olema. Ta imestas weel rohkem, kui ta neid nägi ja tähele pani, et Diazil püis alles palges oli ja ohwitjeril püissi ei olnudki.

— Seda plärisewat salmilauljat ei oleks ma küll nii julgete pidanud. — ümies ta endamisi. — Püis maha, Diaz, mu püis! — Meie peame oma püisfirohku hoidma. Sa näed ju, et need pumajed kelmid wõitluswäljalt on ta-ganenud. Ongi parem, kui nad arwawad, et meie iiti re-dus oleme ja efinemele nendest, kes oma nina wälja jul-geb pista, kuuli pähe ajame.

Moosale etteuauklitult maad mööda edasi ja hoidse pōd-faid liigutamast, kuni meie filmapiiriiti wälja oleme jõudnud. Nad on fawalad furadid ja märkafid tohe meie taganemist. Kus on tiidruk? —

— Temal ei ole midagi karta. Ta on wist Strongi juures. —

Ristifandja naeris, etteuauklitult edasi roomates:

— Sooban, et selle mehe iitfiond tiidrukut enam ei ko-huta, kuna mees ju minu elu on päästnud. Mina ei oleks tõesti mitte uskunud, et sel salwilauljal nii kindel fäsi on, jett kuul wuhises waewolt katk tolli minu peast mööda. See päästmine rippus juuffekarwa küljes, kuid meie ei wõib weel julged olla ja peame edasi roomama. —

— Roh, nüüd oleme fäljude warju jõudnud ja mõime püisti tõusta. —

Rahest wiimajest paugust oli tõesti jattunud, et indi-aanlasi tagaji ajada. Leitnant von Kleist tõusis nüüd püisti, lats Ristifandja juure, ulatas temale oma käe ja ütles:

— Üstuge mind, sõber, oleksin oma pahema käe selle eest annud, kui ma selle kõige juurema hädaohu filmapi-lgul teie kõrwal oleksin wõinud olla wõib teid wāhemalt oma kumliga kaitsta.

Kuid teie teate ju, et minul ei olnud püissi ja Diazil püissi oli laadimata. —

— Tean jeda, tean jeda! — wastas Ristifandja joo-jalt. — Härra leitnant, teil ei tarwitse end wabandada, jett ainult teie meelekindlus ja teie julgus on meid fōiti päästnud. Mägi noorena ei oleks ma juitnud niijugust hiipet teha, nagu teie tegite.

Näe, fadal on ka meie sõber, muidugi endises seiskor-raas, kuid iiti ei kaswa ju wiigilehti. Kuulge, mees, jeni olen ma teid õige wāhe ujaldanud, jellepärast, et teie selle meedid mererööwliga iitenduses jettite, aga kui ma teie peanaha päästmitseks natuke olen fäafä aidanud, siis olete teie jeda mulle nüüd rikkalikult jattunud. Teil on kindel fäsi ja teie mõlemad kuulid tabafid juurepärast. —

Metodist, kes oma põgenemise pingutustest purnawäi-muna fäliu taga lamas, fust jeda iistki efinud kuul fäile ei oleks jaanud, waltis juuretulijatele jegafe pilguga otja ja tõmbas fäega üle oma loptafate juufste, nagu oleks ta lahtnud weenduda, et nad iffa weel endisfel kohal ajnawad.

— Do, need furadid, need furadid! — ümies ta.

— Jsjand tegi minuga, nagu Sedekia ja Ahabiga, jeda Waabeli furingas tules lastis praadida. Oh, et ma nii loff olin ja fultwafika järele fäijin! Küll olin rumal, et iiti pōrguwaimude maale tulin! —

Ristifandiale ei meeldinud niijugune hädaldamine ja ta ütles:

— Roh, mees, kui nii osawalt püissi lastakse, nagu teie jeda teete, siis ei ole laanes jugugi nii paha olla. Tete fäaslaste fäsi fäis igatahes palju pahemini ja pealegi olete oma pauguga endale omandanud fäbra, kes teid fumaqi ma-ha ei jata. —

Strongi waltis iffa weel nagu nõdrameeline Risti-fandiale näkku, kes jeda iitfist wāhenega fäjutas, et fōl-me unt, tema poolt tapetud awafhi oma regiftrisse mär-fida.

— Mis teie nende fōnadega tahate ütelda? — küfis metodist.

— Witte mind midagi kui jeda, et teie oma kuuli õigel ajal sellele suurele kelmile jiidamesse ajafite, kes ju-ba minu naha fäallale rippus. Wōite nüüd oma püis, mida teie nii osawasti ostate tarwitada, ja liigutage weel fōrd oma piffi fōitwi.

Aga kus on Linnuõie? —

Ilma küsimuse peale wāstamata, wōtats metodist tea-tawa lahtlusega püissi peale, mis tema fōrmal medeles, na-gu oleks ta sellelt fäijida lahtnud, kas ta tõesti fäls nii tabamat paufu on fälnud. Siis tuli tal hädaohu meesti meele ja ta tõusis iitles.

— Kus on tiidruk? — fōrdas ohwitjer hingiwalt

— Jah, kus on Comco? —

— Siin! — fōstis selge ja fōlaw hää. — Linnuõie ja iite wana fōbra fōrwal. —

Käljurahn tagant, mille warjus metodisti fäitjet offi olinud, tuli noor indiaani neiu nähtawale, wōdades tn-gewat meest fäitpiti.

Wōdras fandis harilikku laanefiiti (trapperi) iitfion-da. Kāes oli temal püis.

Päewaundised.

Ameerika sõjalaewa külas- käik Tallinna.

Sõjalaew eila Riia poole edasi sõitnud. Eila hommikul käis Ameerika sõjalaew „Pittsburgi“ peal, laewa komandööri ajendmireali Antrepsi juures wiisibil wälis-minister Dr. Mel ühes wälisministeeriumi administratiivse osakonna juhataja hra Mar- fufega. Meie walitsuse esitajate laewalt lahkumisel terwitati Eesti walitsust 19 au- pauguga.

Siljem käis laewal wiisibiga ka sõjami- nistri abi kindral Larfa.

Kell 1 pl. oli wälisministri juures pidu- lik einewõtmine korraldatud, millest osa- wõttis sõjalaewa komand. asendmireal Ant- rews, sõjalaewa wanemad ohwiskerid, riigi- wanem R. Püts, wälisminister Dr. Mel, sõjaministri abi kindral Larfa, merejõudu- de juhataja staabiülema kapt. Salza, wälis- ministri abi Toffer, Läti wälisministri abi Albati ja mitmed kõrgemad sõjaväelased.

Soomuslaew „Pittsburg“ lahtus rei- dilt kell 6 p.l., sõites edasi Riia poole. Enne sadamast lahkumist käis laewal juma- laga jätmaz Eesti merejõudude staabi ju- hataja kapt. Salza.

Eesti wabadussõja kulude aruanne.

1920. a. kuluarwe koostajad on praegu riigikontrollis koostajad. Et nimetatud aastal kindel eelarwe puudus, esitab riigikontroll wabariigi walitsusele ainult tegeliste kulude aruande. Sõjaväe osakonna aruande koostajad on jundwat kuulawat 25. augustiks lõpule.

Wäljamaa kapitaali osawõt- mise küsimus Narwa jõe elektrijaama ehitamisest eri- komisjonis otsustamisel.

Teatavasti esines üks suurem Inglise tööstusajutus ettepanekuga Inglise kapi- taali abil Narwa jõe elektrijaama ehitami- sele ajuba. Wabariigi walitsus andis küsi- muse rahaministeeriumile etalgeks läbi- waatamiseks. Nüüd on wabariigi walitsus rahaministri ettepanekul nimetatud küsimu- se põhimõtetelikuks läbiwaatamiseks määra- nud erikomisjoni, teede-, raha-, laub.-tõõ- tuse ja tööhooletande ministritest. Prae- gu olewat komisjonil tarwiliste andmete kogumine käsil.

Weneaegsete aumärkide ja lintide kandmine keelatud.

Aruandewasti on sõjaminister päewa- tuga ohwiskeridele ja sõduritele igasugu weneaegsete aumärkide (ka Georgi ristide) ja ka nende lintide kui ka sõjagude muu- de weneaegsete mälestusmärkide kandmise täielikult ära keelanud, põhjendades sellega, et neid teeneid, mida kharatjal tähendatud aumärkidega hinnati, Eesti- laulitufeks ei saawat pidada.

Inglise-Walti tehasele antud riigiwõla ta- sumise kindlustamisteks

olewat nimetatud wabriku walitus 140 miljoni margalife obligatsioonide teinud.

Seaduseelnõu õllemlügi kohta raudteejaamades ja wagun-restoräänides.

Teedeministeerium on wabariigi walit- susele esitanud seaduse eelnõu raudteeja- mades ja wagun-restoräänides. Kaitse- tawa seaduse põhjal annaks õllemlügi luba raudteejaamades ja w.-restoräänides was- taw raudteewalitus aktiiv- peawalitus- le nõusolekul.

Seletuskirjas eelnõu juure toonitab teedeministeerium ebasoowitawat asjaolu, et ühes raudteejaamas on õllemlügi luba- tud, teises mitte, mis reijjate keskel paha- meelt õhutawat, eriti Eesti reijjate wäl- jamaalaste keskel. Mäitaks tuuakse Tallin- na reijjatejaam, kus wiimase ajani õlu puudus. Arwates, et ühest küljest raudtee, mis ihejsew ajutus, ei peaks ära rippuma maakonna- ja aleviwalitfustest ja teiselt küljest jee hõlbustust reijjatele tarwilik on, sest nad wõiwad igasuguste afejootide afe- mel wõrdlemisi puhaft keelekastet saada, — oleks seadus elulifelt põhjendatud.

Nimetatud seadus hakkaks maksma ka eraraudteede kohta.

Mis fjaldaab Prantfufe wastus?

Inglismaal wähe lootust kõrkuleppeks.

Poincaré awaldawat üldise seletuse Prant- fufe heakstege mispolitika kohta.

London, 19. aug. (ETA.)

Prantfufe ja Belgia wastufed Briti wi- mase margufirja peale heakstege mis- ja liitlastewaheliste wõlgade asjus jöuawad Londonisse arwatamasti teijipäewal wõi kol- mapäewal. Pariisi eelteate Poincaré was- tufe fiju kohta ei õhuta Inglise ajalehti just juuremale optimismit. Eelteadele põhjal ei lähe ka kääsolew margufiri lahtu alalise tõrdamise mõjul küllalt kuttawaks jaanud wäideteft, mis wõeti wiimases Briti mar- gufirjas fiiitemaaltiku kätufe alla. Siin tähendatakse, et omas jöuwis lõpufikult la- hendada probleem, millest oleneb normaal- olude jaluleseadmine, on Briti walitus for- dinawalt teinud kait järelandmised ja toonud kait õhwrif, mis tal wõimalik oli teha ja tunna, et jöuda Prantfufumaaga ühijele feli- fufohale, kuid kait need jöupingutufed ei furtuud Prantfufumaad nihetada tema wõi- matu kangekaelufest feliufohast. Tännane „Obferber“ leiab Pariisi fõmarites ainult ühe julgustawa jöone, nimelt et Poincaré karmufes fiietehutufena ükfifasjalifele was- tufele Briti margufirja peale awaldada üld- dife seletufe Prantfufe politika kohta. „Ob- ferber“ arwab, et midagi pole tähtfani kui niifugune põhjalik õhupuhastus. „Seni- oriani“, tähendab „Sunday Times“, „oli Prantfufe politika, ehk küll wäga udune, fiiiski wäga kangekaelne. Meie poolt ooda- takse niifugufe kangekaelufe murumist, ja felles on kait meie lootufed lõpufiku lahen- dufe kirkustamise peale. Omad piibides jeda halba äri lühideerida, ütles Briti walitus enda walmis olewat paljudest õigufest loo- buka ja paljud õhwrif tunna. Ka on wal- mis wähendama oma Saffamaalt laadawa heakstege misafu ofa, ning wähendama liitlaste wõlgafid juurufeni, mis jattufes ai- mult tema wõla tafumifeks Ameerikale. See on hind, mida meie Euroopa rahur ja hea- käägu jaluleseadmitaks nõus oleme maksma, ja kui jeda tagasi lükatakse, ei for- rata pakkumist kumagi enam nii juuremeel- fetel ja ennastfalgawatel tingimistel.“

Prantfufe ettepanekud.

London, 19. aug. (ETA.)

Poincaré wastufes Briti margufirja pea- le laadeti Belgiale, kelle wiimase wastufest pole enne näbala kespaita oodata. Pariisif seletatafe teadufikult poolt, et margufirjas awaldatafe tungiwalt foomi liidu edalifet- mifeks minewitus toodud õhwrif ja Inglise-Prantfufe sõprufe tarwe päraft tulewifus. Margufiri fjaldaab kindlaid positiwifed et- tepanekuid heakstege misaf foomifeks Saffa- maalt. Mheini läänefalda raudteed tulefid anda rahwuswahelife komisjoni kaitada, niifama ka teatud Ruhri laewandufed, feli peeltatse foomitawaks tähtfa ofa heakstege- misafufede kourma kandumist Saffa tööstufe poolt. Kuuldawasti on Poincaré nõus aru- tufele wõtma Saffa wõlafumma alandamist ning Briti poolt jaanuarifus esitatud mo-

ratöörumie ettepaneku. Prantfufe ajafirjan- dus on tagafihoidlif, mõnel juhtumisel op- timistlik. Sehed toowad fõnumi Walbwint mitteametifust kofufamifust Poincaréga efimefe tulefu puhul Rix-les-Bains'i fume- puhufefe.

Poincaré kõne.

Berlin, 20. aug. (ETA.)

Charleville's pühapäewal peetud kõne- des awaldas Poincaré kahetufust, et liitufide wahetord ei ole enam nii kindel ja sõbralif kui ta oli hääoofu tunnil. Poincaré wäid- les wastu Briti wiimases margufirjas too- dud wäidetele, nagu oleks Ruhri offkupat- fioon kahjulif Briti majandufefele. Ruhri offkupatfiooni feaduslikufest fiiumust kaitas Poincaré kõige juurema etteawaatufega.

Pariis, 20. aug. (ETA.)

Wälisministeerium talitab Prantfufe margufirja faatmifel Inglise maale analoo- gififelt Briti wälisministeeriumi talitus- wiifile wiimase Briti margufirja äraand- mifel Prantfufe ja Belgia faadufetele. Tä- na walmistufikufed teft antakse homme Briti faatfionmale ära. Margufiri awalda- takse arwatamasti kolmapäewal.

Charleville'i kõne puhul tähendab „Echo de Paris“: „Peaminister näitab weel kord liitlaste fõshoidmife paremust. Oma- lafu püüdmife kaitumistele feadis ta wastu appeleerimife rahwaste awalitu arwamife poole. Tema häält kuuldatafe felpool faa- nali, kui peame ufaldama alatafa juurene- waid Briti sõbralifufest tundemärke Prant- fufuma wastu. Kuid omad piibides faawu- tada kofufepet läheb Poincaré weel kauge- male. Arwates, et fimpaatia awaldufest ükfi Inglise wastu on wähe, et jeda muuta mõjumaks, kirjeldas tema ala, mil fee film- paatia peab laafa mõjuma kofufepet teos- tamifele Inglise maaga. Wäheste fõnabega näitab tema, kui otstarbetud on kait wäi- ted, mis töõsteti meie fiijemarsfimife wastu Ruhri. Kait niifugufed huffamõistmifed ei wõi lahendada probleemie, feli nad ei wõta arwefje temä ükfifid andmeid. See on wäide, mis wõib leida Briti terwe mõistufe poolt wastumõistmif.“

Poincaré seletuste wastu- wõtmine Saffamaal.

Berlin, 20. aug. (ETA.)

„Berliner Montagfpost“ tähendab Poincaré kõne kohta, et ühendufes felle kä- fitufega „Tempf“ näitwad prantfalaefed ootawat edaspidifed seletufi Saffa walit- fufe poolt.

Saffa walitfufe wastu töõtetud ettehei- ted, mis eelmistest kändest tuntud, näita- wad halba arufamist Saffa feliuforraft ning tema feniiste fuurte jöupingutufest mittetumistamist.

Prantfufe walitfufe tegelif feliufot feli- gub arwatamasti Prantfufe wastufest Briti margufirja peale.

Seht arwab mõõduandmalt poolt kuul- nud olewat, et Strejemann efineb felle ta- gajärjel seletufega kaitide Poincaré poolt illestõõtetud küsimufest kohta

Saffa wõlg.

Pariis, 20. aug. (ETA.)

Berliini fõnumi järele ulatab Saffa riigi funderimata wõlg 117,300 miljardi marganti. „Frankf. Ztg.“ andmete järele wõitfid Saffa töõstufid angufitufu efimefe kümne päewa jöoful riigipanga kulul 17000 miljardi pabermarka.

Berliini uulitfaraudtee jääb felfama?

Berlin, 20. aug. (ETA.)

Berliini uulitfaraudtee toob päewas 100 miljoni kahju, hoolimata 100.000-ist- tef trammiplietifet. Linna liikumistomis- jon arutab uulitfaraudtee liikumife felfama- panetu küsimust.

Õhujöudude fuurendamise küsimus Soomes.

„Uusi Suomis“ awaldab kindral S. Zg- natiuf 15. angufetil artifik „Soomes õhujöu- dufid tuleb tundufalt fuurendada“. Kir- jutufes feldatfe: Kõikide maade afjatund- jad nimetawad õhulaewastikuf tulewifu fjaristatks. Selle järele kui jöad rah- waste jödadeks on muutunud, on ka fogu- maa jöja ajal armee toetufpaigats muntu- nud, kus wäjimata töõd tehatse armee wa- rustamifeks sõjariistadega ja toidumoon- ga. Enne kaitfes jeda toetufpaika piiril

felfew armee ja laewastif. Nüüd aga wõi- wad woenlase õhufefaadrid juba efimeftel tundidel peale sõjakulufutuf pealetungimife teha kõigi maa ehinärwide kallale. Onnests on aga õhulaewastif wõrdlemisi odaw sõja- riist, nii et wäifjedki maad omale tugewa laewastikufi mureteda wõiwad ning teijeks nõwab ta julgeid ja kompetent iifituid mees- fonda. Ses juhtes oleme fporbirahwana erikifelt fõdijas feliuforras. Me wõime — kui tahame — oma õhujöudufid juuresti arendada ning felleks kompetent lendurid faada. Sga ajalehti lugemid iifit teab, kui- das Inglise maad, Ameerika ühifrigid ja Itaalia Prantfufumaad eefufu jalgimad ja polawifufife kiirufega oma õhulaewastikufe fuurendama on hafanud. Argum fiiis meitegi magagem, feli ärkamine wõib hiline olla, kui jöda juba lähel feliab. Murete- gem enestele õhulaewastif, mis meie juba algufel õhu-walitjemife tagab ja mis oma tegumist fõoonlinna ja Peterburini wõib laendada. Enne Inglise wrafantsler A. Chamberlain ütles 16. märifil 1922. Inglise parlamendis: „Maafaitfes taga- newad armee ja laewastif teijele kohale ja efimefele astuwad õhujöud.“ (ETA.)

Kommunistide tegutsemine Lätis.

„Latwif“ kirjutab 17. aug.: Juba am- mugi püütakse meie sõjamoonõ õhju lafta. Mitte ammu oli arfenaali üle kõrge aia fiietunginud „kogemata“ nõufogude Wene diplomaatliku waguni faatja. Ka Düüna püfirohu feldritele on püütud mitu korda läheneda. Wahilolewate walmurite pad- runid kontrolleerides leiti, et need olid täi- detud liitwa, mulla ja ifegi hobufe fõnnituf- ga. Süüdlafst ei leitud. 13. angufstil fella 11 ajal jöõfel lafti püfirohu feldrite wai- mur maha. Kats jöõd enne jeda on ka pos- ti peal felfama jöduri peale laftud. Kurja- tegijad olid mootorpaadiga lootfide maja- teje ette fõitunud, mis on püfirohu feldri ees. Päraft tulewahetufst jöõstnud teijed jödurid wälja, kuulnud, et Läti keeles hiiit- tud: „Sõida paat ette!“ Päraft jeda jöit- nud mootorpaat ära.

„Kui laua meie nõnda kannatame?“ kurdab ajaleht. „Meie amnefteerime igal aastal kommuniste, lubame nende organi- fafioonidel wabalt tegufjeda mitmejögufte komiteede, ametiühifufte, felfbüroode ja „rahwa ilifooli“ mafte all.“ (ETA.)

Taifun palju kahju fõnnitanud.

London, 19. aug. (ETA.)

Sõnngiit teatatatfe: Taifuni läbi Sti- na laewandufele fõnnitatud kahju on juu- rem kui efialgu arwati. Maal paifkas tai- fun õhju majafatufed, majad, telegraafi postid. Snimõhwrif arwu pole feni kofu wõetud.

oooooooooooo

Teater ja muufika.

Draamateater.

Täna punkt kell 6 wabaõhuetendus- te foori kogumine laululawale proowifis, mispeale finkohal weel fõrd tähelepauu olgu fiihitud. Draamateater.

Estonia teater.

Täna, teijipäewal, efietendufeks ja hoo- oja awamifeks W. Rihbergi uus nelfawaa- tufiline komöödia „Meetud bali“, mis on äratanud hutoi ja tähelepauu weel enne ta laewatulekut ja trükis ilmumist, nagu tões- tawat kirjutufes tema kohta, mis on tulnud wäljaspool teatribüroo fiietjuhatawaid märufi.

See lafeb oletada rohket ofawõttu, mis oleks eriti weel foomitaw fellepärast, et feli- lef oleneb autori honoraar, mida „Estonia“ fafuf Eesti kirjandufede poolt wastumõdetud profentuaalfel alufel. Siin on ka meie teatritpublikumil aumõlg fafuda Eesti wii- jafamale dramaatufele.

Hommie, „Mida“ endijes fõofefijus.

oooooooooooo

Ylmateated.

Loobetaw ilm teijipäewal, 21. angufstik.

Merel kõwa, fiijemaal felfmife kiirufega põhjatuul. Muutlif pilwitus. Paiguti ferged wihmajad. Sake.

Ylmade ilewaade 20. angufstil.

Madala rõhu fentrum Seedumaal — 750 mm. Rõrgerõhu ala endifelt Tflan- dijt põhjapool ja Prantfufumaal — 765 mm. Jöõfel oli ainult Narwa-Jöefuus 6 fraandi C., mujal Eestis enamalt iaolt 10 fraandi.

juudeid tulebki siit otsida. Praegused põlvkonnad on Venemaal palju n. n. Tiirgi wabarite. Wõime küll loota, et enamlased nende wabariteide laialtjast autonoomia siini peavad, wastasel korral, mis aga väga wõimalik, muutub ühel, kausaajus ja Tserkstaan alaliste wõitluste tallemas ja need wõitlused oleks kangel isamaa siin. Iisjast, nad kannavad rahvusliku heitliku iseloomu.

33aagu jubilaaridel valju aastateks tööroonu ja koikumala joundu.

Porteriolum Tartus.

#####

Põllumajandus.

Põllumehed, rutake nisu- külviaga!

(Taliwiljade külviajast.)

Agale tegeleval põllumehel on väga hästi teada, et viljasaat õige hulgalt ole-
neb mitmesuguste asjaolude tõttu ka to-
haste külviajast. Kõige lähedalt vaata-
data, misjuures oleks siis see õige talu-
luse külviaeg taluviljade juures. Wastust
jälle küsimuse peale küsijal küll pole mitte
raskes leida. Kõige kohasem külviaeg oleks
niisugune, mil taimed enne talve tulekut
niisugusele kasvujärgule jõuaks, kus
nad kõige kiiresti mitmesuguste talve-
põhjade vastu on. Põhjalikult uurimis-
tega on vastuvõetavate kindlate tehtud,
et iga taim, niisama kui looma elus on aja-
järgus, mil ta kõige vilja seemne näol ta-
sa saadab, otja on lõppemas ja ta ise-
malt juuritud on toitu juba mullaspoolest
otsta. Kuni selle „võrutamise“ ajani
olenen taim arenemine õige väikse mää-
ral mälisest kasvutingimustest, igatahes
võitakse taluviljaga on asjaolu, misjuures
määril ja misjuures küll taimede tarvi-
likka toidunaine mullas leidub. Taim
kuni kuni selle ajani olenen peaaegu alati
jellest toidu hulga, mida talle ema peale
oma furma seemnes elutee peale taasa an-
nub ja nendest looduslikust tingimustest,
mis selle toidu tagavara noorele, elule är-
ganud wale kätte saadavaks teevad ja wi-
mastele tähtsamad oleksid korralikult ida-
nemiseks tarvilik soojus, niiskus ja õht —
õigem siis õhu niisusest, nimelt hapnik.

Meid mäliseid idanemise tingimusi küs-
lul arutades, teame, et soojuse hull sügise
poole alalisest langemises ja liig hiline kü-
mi juures võib teha juba nii vähe olla, et
seeme korralikult, hoopis edenedagi ei saa,
olgu, et meie tähtsamad taliwiljade kü-
lde — ruffi ja nisu idanemise 1° alamäär
mitte kõrge pole: prof. Haberlandti järele
ruffi 1—2° C., nisu 3—4° C. Külviaja
määratamisel ei tohi meie aga mitte wasta-
wa liigi idanemise 1° alamäärast otsekohe-
selt aluseks võtta, sest meie peame wõima-
lusi andma taimedele enne talve tulekut
weel korralikult juurduda ja ta mõjuda. Wõ-
imuseks tarvitavad aga taimed kõrgemat
temperatuuri, kui idanemiseks. See sügi-
sene võimuse wõimalus on erilise tähtsu-
tega küll ainult ruffitaimi juures, sest järe-
mijel kewadel ei saa ta oma loomuliku
mõjuse wõimet enam mitte täiel määral
välja arendada, mille põhjusteks küll tiirelt
tõusev kewadine soojus on, mis taimi enne-
aegu tõtt ajab looma. Nisu juures on see
asjaolu küll wälisema tähtsusega, sest tema
mõjumine langeb ikka järgmise kewade
peale, sest et kõige soodsam mõjumine 1°
n.n. mõjumine 1° optimum — nisu juures
kõrgem on, kui ruffi, — asjaolu, mispärast
nisu mõjumine ka warajase külm juures
sügisele walewast tähelepanemist on. Mis
teisele idanemise tegurisse — niiskusesse —
puutub, siis ei wõi meie tema suhtes mitte
nii korrapärast muutmist aja piirides
jalgida, kui soojuse suhtes. Olenen ju mul-
la niiskus ühe ja sama mulla omaduste
juures ajameel kohal sademete hulga. Wi-
mane võib aga forid sügise algupoolel juu-
rem, aga ka wälisem olla, kui lõpupeole.
Üks asjaolu on aga siiski niisugune, mille
muutlikkus kindlat, korrapärast ilmet kan-
nab ja mis mulla niiskuse peale mitte oma
mõju avaldamata ei jäta, — see on niisku-
se äraauramine mullast, mis ühes tempera-
tuuri langemisega sügise lõpupeole kahaneb
ja sellega jama sademete hulga juures kõr-
gemat mulla niiskust tingib. Täiesti et-
selt oleks aga sellest järeldada, et meie neil
fordabel, kui mull liig kiiresti kumbub, tali-
wiljade külviga wiivitada talusime, et
sügise lõpupeole mulla rüüstamist niiskuse
suhtes ära oodata, sest et need juhtumised
meil Cestis õige haruldased paistavad
olema, kus mull harilikul taliwiljade kü-
mi ajal nii kiiresti on, et seeme korralikult ida-
neda ei wõiks ja teisel, asetades seeme ka
erilist kiirga mullas, kus ta mitte lohe
hoopis idanema ei wõi hakata, ei tarwita
meie mitte karta, et ta oma idanemise wõi-
mest niisugustes oludes tuntuvalt kaotaks,
küll võib aga mullas pandud seeme kõige
wäiksema wihmahoo täielikult ära lastada,
nii et warem ei hõljem ta ikkagi korral. ida-
neda wõib, olgu, et idanemine niisugustes
oludes kannatada wõib. Märtsa terawam
on mõju, mida liiga hiline külv emiseega
teineford kaasa võib tuua. Sügise lõpu-

poole võib mull liiga niiskes muutuda,
mida, nagu eelpool nägime, korrapärane
niiskuse äraauramine kahaneb ainult
tõtt, nii et seemne kolmandast idanemise
tegurist — õhu-hapnikust — puudus võib
tulka, sest mullas on wegi ikka õhu wasta-
nd, wiimast igalt poolt mulla õõjustest välja
tõrjudes, rääkimata sellest, et liiga hiline
külv juures seemne idanemine niisugu-
sesse ajajärku langeb, kus õhu soojus ida-
nemise temperatuuri alamäärani ehk aju-
tijelt isegi allapoole langeb, mis arusaada-
walt idanemise protsessi ajutiselt ehk täiesti
seisma paneb. Idanemise wiibimine niis-
kusega küllastub mullas on aga palju hä-
daohtlikum, kui kiiresti, sest et seemne-
kogutud toidunaine tagavara palju kerge-
malt välja võib uhituda jaada, mis noore
taime edaspidise arenemise peale oma mõju
avaldamata ei jäta.

Kõigist neist kirjeldatud asjaoludest
paistab järenevat, et küsimuse teaduslik
labiluamine meid selle otse juure toob,
et mida warem külv, seda parem. Niisugu-
se seisukohaga ei lepi aga siiski mitte
praktiline teadus ei ka mitte tegelik põllu-
mees. Põhjustatud talu- ja wõimalikult
warajase külm lohta tekitab küll ruffi kaswa-
talal põllumehele, sest pea igal põllumehele
on teada juhtumised, kus waremalt küllatud
ruffi pältsade sooja sügise tõttu nii palju
lehefante moodustab, et mull enne lume
tulekut mitte korralikult ära ei saa külmuda.
Kasem lumelate on weel suuremaks talu-
suseks mulla läbilütmisega. Tagajärg
on see, et taimi elu — ühes sellega ka hin-
gamine — talistamata ebaühtesest; hin-
gamise produkt — jõhapi gaas — läbi
lumelatte enesele wäljapääteed ei leia ja
lõppude-lõputi meie kirjeldatud olude to-
gumõju tingitud — taliwilja kümbumise
nähtuse eel seisame. Niisugune saatus ta-
bas meie ruffipõldudel teatavasti õige te-
ralt eelmiseval talwel, mil mõni põl-
lumees walewast seemne hulgale wõrdnuda
saagiga leppima pidi. Et sügise lõpufalal
wäljapõrjunud ruffi kümbumise hädaohtu
täiesti tõtt, kiirelt wad tähelepanemist
jama eelmiseval talwel, mil need uurned,
kus ruffi punetawa ühelehelise taimena lu-
me alla läks, kõige wägem, mõnes kohas,
pea sügise kannatanud ei olnud. Mida hi-
lsem oli külv, seda parem oli tõtt. Aru-
saadaw, et ka seda nähtust mitte üldistada ei
saa, sest et liiga hiline külv juures ruffi
wõjumine ikkagi puudulikult jääb, nagu
eelpool nägime, ja pealegi on niisuguse
külviaja määratamisega, et taim ühelehelise-
jama talme alla läheks, mil ta tõesti weel
küllalt talwekindel on, sest et selles kasvujärg-
suguse seemne toidu tagavara mitte juba
täielikult otjas ei ole, täbar lugu. Ükski ei
wõi ju ette näha, misjuures on kunagi as-
ta-sügisel, on ta teistew jõe, wõi paneb talme
külm taimi kasv juua warakult seisma.
Ja sellepärast võib kergesti juhtuda, et taim
tähelehelises kasvujärgus talve alla läheb,
mille eest aga meie endid igalpool peatime
hoidma, sest just see kasvujärg ongi see krii-
tiline „võrutamise“ aeg, mil meie hoole-
alune kõige wäetini ja õrtem on.

Mis siis olenen kõige kohasem ruffi kü-
lviaeg sellest, misjuures kunagi aasta sügi-
sene ilm on ja et meie wiimase asjaolu
suhtes täiesti rumalad oleme, ei jää nuud
järele, kui juba külviaega aluseks võtta,
mis meie wananemate ja esivanemate luge-
miste põhjal igas ühiklises maalohas välja
on kujunenud. Kiiresti paremini juba kü-
must otustada, nii et igal antud juhtumisel
meie kindlamine wõiks talitada, teaduse
praegune tajapind ei luba. Minult niipalju
oleks tähendada, et külm niiske alus-
jaga maadel, eriti neil fordabel, kui nad
õrvalt haritud ja puudulikult wäetatud,
külv peaks pilitama külviga rutata, sest
niisugustes oludes on seemne idanemine ja
taimekajaj tuntuvalt aeglase, kui kerge-
poolse sooja põhjaga, korralikult haritud ja
riffalikult wäetud maadel.

Teisiti on lugu taliwisi külviajaga.
Selle taimi arenemise iseloomust arwesse
wõttes, peame otsejärele järele, et pole ole-
mas ühtegi kaalumata asjaolu, mis waraja-
sema külm vastu räägiks, sest arwan, et
meie oludes niisugune sügise mitte mõeldaw
ei ole, kus ka kõige warajasema külm juures
niisugune enne talve tulekut nii lõpufalal
välja wõiks wõrduda, et ta mullapinna
läbilütmisega oluliseks talistuseks wõiks
olla. Sellest ka arusaadaw, et aralõmbumise
hädaoht taluwise lume all nisu juures palju
haruldajem nähtus on, kui ruffi juures.
Kiigi nisu talve all külli kannatab, siis on
sellest jootu teised põhjused, mida siinkohal
ühtlaseks talu walustades, liiga kangele
wiits. Tõesti on see, et niisugune waraja-

sema külm juures enne talve tulekut it-
gawamalt ärajuurdub igalpool mitmesu-
guste talveristele vastu kindlam on, kui
noorem taim, mis ehk oma juurestawa alles
arendama on hakanud.

Waatamata kõige selle peale, on meie
põllumeeste laialistes ringlõudades wiisid
niiskuse külviga alles siis algust teha, kui ruf-
fikülv juba lõpetud. Kui niisuguse talituse-
wiisi põhjusteid järele hakkad pärima, siis
ei tea wiit küll üksi muud wastust anda,
kui et nii on ju ka wananematel aegadel teh-
tud.

Olgu, et meil leitud tatted niiskuse kü-
mi kohta weel puuduvad — olemasolewad
talustajadused peawad selle küsimuse kõige-
tõlge lahendamise oma lähemas töla-
wasie ülesse võtma — peame küsimust
teaduslikult labilaludes ja ühikluse põllu-
meeste tähelepanemist arwesse wõttes, otse-
järele jõudma, et nisu külv kügu iga aasta
kõige wägem ruffi külm eel. Põllumehed,
rutake nisu külviga!

Uuswõres, augusti-künl. R. M.

Kes peabid tööde wõistlus- tele minema.

Nagu teada, peetakse tänawustel näi-
tustel mitmes maakonnas tööde wõistlusi.
Wõistlustest wõiwad kõik osa wõtta, kes ta-
hamad oma osatust tödegemises näidata ja
teistele eeskujuks olla. Eriti peaks aga sel-
lest hõmitatud olema põllumehed ise, põl-
ludõlised ja elutustelised kraawitawajad.
Kui ei peaks põllumees ise wõistlustest osa
wõtta saama, siis tuleks oma tööliste soo-
witada wõistlustele minna, ning neile sel-
lets aega lubada ja tarwilised riistad ning
hobused tarwitada anda.

Wõljandi näitusel on tawasse wõetud
künni, kraawitawamise, weo, hobuseraata-
mise, — puhastamise ja lehmaliigi wõis-
lused. Wõljandima põllumehed, põllutöö-
lised, peretütred ja pojad peabid tõsijelt as-
ja peale waatama ja wõistlustest osawõtma
minema, ning selleks juba warakult katsuma
ennast ülesanda näituse juhatusel Wõl-
jandis, ehk maal kohapealsetele ülesand-
miste wastuwõtjatele.

Misjuures määrustel wõistlusi toi-
metakse, antakse wõistlustele tulistele aeg-
jasti teada; ka antakse seletust näitusele,
enne wõistluste algust. Künni ja kraawi-
tawamise määrused on juba waremalt
„Raja“ nr. 215 (16. augustil) avaldatud.

Künniwõistlusteks võib atru jaada ka
Wõljandi põllumeeste jelti laubanduse osa-
loomast, kuna muud riistad ja hobused
kümbja omad peawad olema.

Mis siis, ilmuge wõistlustele Wõljandi
näitusel 22., 23. ja 24. sept. Wahwaid
wõitjaid ootab wääriline aupalk.

Pärnumaa põllumehed tööde ja wiljade ülewande august- tikuu ajameel poolal.

Seinatõõga jaid ühikluse ainult lõpule,
kuna juuremal ajal see alles pooleli.

Ruffikülviga tehti juba mõnes kohas
algust, kuna wiimased juured wihmad ka-
listasid jedagi töd.

Kraawitawamisega jõuti peanegu igal
pool digeks ajaks walmis jaada, sest wih-
mased ajad andsid mahti jedagi töd teha,
kui muud ei saanud.

Ruffistest võib külv igaal pool rahulol-
dawalt saati loota, nii tera kui õhede poe-
lest.

Õtrastest palju loota ei ole. Minult üh-
fikluses kohades on nad ühiklusest puutuma-
ta jäänud ja wähekegi ka mõnes kohas nead
wähjad paremad, kus see ühki häwitustööde
tugewa oraje kaswu tõttu wastu juhtis
kanna.

Kaerad on kaswu poolest enamasti kübi-
feseid, kuid tera võib jaada, kui wõitlud
liig wara ei tule.

Lina on ka enamasti liig kübi ja ai-
malt õige hiline külv on mõnes kohas 6—
7 protsint pikaks kasvunud.

Karuliwähjad ka teised juurewiljad on
natuke paranenud, kuid wõitlud ruffis äd
wastu 14. augusti juba jõe ligiduses peal-
seid, mis saati tuntuvalt wähenud.

Wihm teeb töd raskes ja kalliks — põl-
lumehe meele kurwaks. S.

oooooooooooo

Turu teated.

Tallinna puuturg kinnud nädalal.

Tadamas oli kinnud nädalal purjelaid
ruumormatega rohkesti. Puude wälja-
laadimist raskendad wiimased ilmad, ka-
muti ruumi puudus. Puud peaaegu alati
juuremate ettewõtete omad.

Puuna puuturul oli karmeline wähen.
Puude hinnad kinnu puuturul järgmised:
pikad (16 mersi.) kaled 2700 marka küll.
kübi (10 mersi.) 1900 marka, männad
pikad 2000 marka, kübi (10 mersi.) 1400 marka,
kübi (10 mersi.) 1300 marka, le-
wad pikad 2100, kübi (10 mersi.) 1700 marka, le-
wad pikad 2300—2500, kübi (10 mersi.) 1500—
1900 marka küll. — S.

Wõru turg 18. aug.

Terawilja oli küllalt turul wähe. Ruffi-
külv 300—320 mf. puud. Teigi aineid
oli wõrdlemisi rohkesti; kaerad maksid 210
kuni 225 mf. puud, odrad 220—230 mf.
puud, odraaju 250—260 mf. puud, odra-
langud 15—18 m. nael, trubi toop 18—21
marfa.

Uuni kartulid oli iseloomis rohkesti tu-
rul. Waff maksis 450—500 mf. puud 150
kuni 180 mf., kinnu toobivili 15—20 mf.
toop.

Kiawilja oli kettimist turul. Porgandi
kinnu maksis 5—8 mf., peedid 5—10 mf.
küll, kurgid 10—15 mf. küll juurese järele.
hernefaunade toop 20 mf., karpasea 20—35
marfa.

Piimajaaduste juures oli märgata hin-
dade tõusu. Kõõghõõd maksis 65—70 mf.
nael, leuawõd 70—75 mf. nael, piimatoot
10—12 mf., hapupiima toop 4—5 mf., ko-
hupiim 10—12 mf. nael, hapukoore toop
75—85 marfa.

Konnamunad maksid 9—10 mf. paar, me-
ri 65—70 mf. nael, elujad kanad 100—180
mf. küll, elujad noored kuded 35—70 mf.
küll, elujad jeapõrsad 750—1500 mf. küll,
kambad 600—1000 mf. küll, seened 8—10
mf. toop.

Seinu oli kettimist turul. Kõõghõõd
50 m. puud ja põlluheinad 80 m. puud. Oli
ka puud näha, mille koorem 400—600 mf.
maksis.

Metsamaasikad 25—35 mf., aiamaasikad
40—50 mf., kiferberid 20—25 mf., punased-
jõrsad 15—20 mf., mustad jõrsad 30—40
mf., wabarnad 40—45 mf., mustikad 15—20
mf., murakad 18—25 mf. toop.

Sealiha (5—7 puud) 37—40 mf. nael,
naelawili 40—50 mf. nael, jeapeff 50—55
mf. nael, kuitusint 50—55 mf. nael, jula-
tatud searaw 60 mf., sulatamata searaw
50 mf. nael. Soomaliha kuni jaoks 18—22
mf. nael, brae jaoks 24—28 mf. nael, kõi-
faliha 17—19 mf. nael, lambaliha 25 mf.
nael, worstid 30—60 mf. nael.

Suhkru hind hakkab wähehaadaw alane-
ma. Wõib juba 27 mf. eest naela jaada.
Leima nael maksis 8 mf., peenleima nael 15
mf., ning laia nael 17—20 mf. Meerifa
piili 18—20 mf. nael, petrooleum 7—7½
marfa nael. Deska.

oooooooooooo

Kusid.

Tallinna börse kurjisedel.

20. augustil, 1923. a.

	Tehtud.	Õrjad.	Muudab
1 Dollar . . .	847,50	346	847,50
1 Sterling . . .	1534	1577	1584,50
100 000 Saksa m. . .	—	75	100
100 Soome . . .	—	953,50	963,50
100 Rootsi krooni . . .	—	9215	9265
100 Daani . . .	—	6385	6485
100 Prantuse fr. . .	—	1905	1915
100 Hollandi gulb. . .	—	13600	13700
100 Läti rubla . . .	—	133,60	137,10
100 Eesti So. Et. . .	—	1010	1040
1 rubla . . .	—	170	—
100 Soomali kivi . . .	—	1:80	1510

Wäär.	Domineeriv wäärilis	Wõitlane wõitend	Õrjad	Muudab
paberid				
Obligatsioonid				
D. W. Wõidu- laen	100	—	97	110

Mia, 20. aug.

1 Anglie nael . . .	23,59
1 dollar . . .	5,16
100 Eesti marka . . .	1,53
100 Peela . . .	0,0035

oooooooooooo

Kirjawaastused.

J. Bertina, Wõljandis. Artiklid, mida
soowitakse mitmes lehes avaldada, wõiwad
ainult siis meil ruumi leida, kui nad meil
samel ajal ilmuda wõiksid, kui teistes le-
tedeski. Kuna Teie wiimati saadetud ar-
tikel mujal juba ilmunud on, peame selle
kahjust, avaldamata jätma.

oooooooooooo

Wäljaandja Kirjastuse Otsikuse „Raja“.
Wastutaw toimetaja A. Tupits.

Estonia teater

Sooaja avamine.
Eelispäeval, 21. augustil j. a.
telli pool 8 õhtul.

„Meetud tolu“

U. Ritzbergi 4. want. Iomööbia

Reitnädalal, 22. augustil j. a.
telli pool 8 õhtul

„Alida“

G. Berdi cooper 7 pillis.

Reitnädalal, 23. augustil j. a.
telli pool 8 õhtul.

„Meetud tolu“

U. Ritzbergi 4. want. Iomööbia

Dramateater

Wabashu-estenduseid

Iaulupeo platstil

Laupäeval, 25. aug. j. a.

„Kuningas Odipus“

Algas kell 9 õhtul.

Pühapäeval, 26. aug. j. a.

„Dhwer“

Algas kell 9 õhtul.

Piletite hinnad 25—75 mk
eelimistil Dramateatri kassas
21. stp. alates kell 11—1 e. l.
ja 5—8 õhtul. Etenduste pae-
wil tella 6-st peale lõunat
Iaulupeo platstil.

Wannutatud advokaadi
abi.

Ferdinand Wellner

wõtab suu nühid

Tallinnas, Jaani uul. 6 kr. 1
(Krediit panga majas) tella
9—10 ja 4—5. Tel. 91.

Olen tagasi jõudnud

Dr. Klompus

Raha- ja suguhäiguste
eriarst

Wastuwõtmise tella 11—1 ja
5—7½

Sarju uul. 45, kr. 7, telef. 74.

Suurem parti meeste- ja
naistestahwa

paliturtiet

tohtale jõudnud. — Müü-
en gros ja en detail.

R.-ü. „Dja“

„Estonia“ all lpl. nr. 11.

Wannutatud advokaat

Peeter Ruubel

wõtab wastu nühid: Tallinnas,
Jaani uul. 6, kr. 1 (Krediit-
panga majas), tella 10—11 ja
5—6. Telefon 91.

Pühajärwe wallas

wõtab „Raja“ ja „Teataja“
tellimisi wastu peremees herra
M. Laos.

Palupera wallas

wõtab „Raja“ ja „Teataja“
tellimisi wastu herra J. Eit.

Pangodi wallas

wõtab „Raja“ ja „Teataja“
tellimisi wastu herra J. Walb-
son, Saane talus.

Gangaste - Restus

wõtab „Raja“ ja „Teataja“
tellimisi wastu peremees herra
S. Kuru.

Teatan Kärksi ja Halliste pere- naestele et olen Saksaweski willa töö hinda alandanud

ja maksab kunni edaspidiseni:

kraasimine 20 marka willa naela pealt
ja ketrus 10 „ „ „

Saksaweski töö headus on Teil juba palju aar-
taid tuntud ja pannakse selle peale ka edaspidi ise
franis rõhku.

Aupaklikult K. RUBEL, Saksaweskil.

Suowitame kõrges headuses oma tööstuse:

Wantrimääret,

Rondijahu,

hjalbab 5% lümmestitku

Rõõsi,

Rööre,

Dhje.

Raubamaja

Jaan Maim

U. C.

Tartu, Wabriku uul. 3, telefon 3-59.
Kauplus Raubahootu 21-a, tel. 4-71.

Einnawalitjuse ehitusajatond

annab wälja Eitfi uulitsa äärde
ühe barati

ehitustööd.

Rinnised palkumised piltseeritud
ümbristudes märgusõna „b a r a t i“
all, ühes 10-prots. tagatissumмага

ehi wastawas summas panga garantilga, sisse anda lau-
päewaks, 25. augustiks, j. a. tella 2 p. osakonna kant-
seleisse, Runne uul. nr. 2.

Projekt, tehn. tingimised ja lepingu lawa wõib
näha osakonna kantseleis igal äripäewal tella 11—1.
Einnawalitus jätab omale wabaduse töid wälja anda
ta mittewähempaltjale.

Leadaanne.

Peterburi peakonjulaat teatab seega, et pea-
konjulaati jäetud optantide asjad nende eneste eht
nende seaduslikkude woliinikkude poolt kõige hiljem

15. septembril j. a.

wäljawõetud ja sealt ärawiibud peawad olema.
Kui selleks ajaks asju ära ei wiia, müüakse need
riiumi puudusel uues peakonjulaadi asutokas pea-
konjulaadi poolt ära, ning müügist saadud raha
jääb peakonjulaati müündud asjade omanikkude kor-
ralduseni.

Rõik nende asjade müügi kohta pärast ülemal-
tähenatud tähtaega lõstetud pretensioonid jäetakse
peakonjulaadi poolt tähelepanemata.

Peterburi Peakonjulaat.

Tallinna konservatoorium

Müüriwahe uul. nr. 12.

Opetuse algus 3. septembril,
uute õpilaste wastuwõtmise eksamid
on järgmistel päemadel:

3. septembril kell 10 hommikul klaveriklass
4. „ „ „ 10 „ keel- ja puhkpillid
5. „ „ „ 10 „ lauluklass.

Opemaks: 1) õpilased — 4000 M. } poolestaastas
2) wabakuulaj. — 6000 M. }

Opemaksu ja uute õpilaste palwekirjade wastu-
wõtmine algab 20. augustil. Kantselei on awatud
iga päew kella 10—1.

Direktor: prof. J. Tamm.

Rehepeksumasinad „Marschalli“, „Ransomessi“ ja „Munktelli“
Traktorid „International“ ja „Fordson“ [wabrikutest

„Deeringi“ wiljaniitjad

„Deeringi“ heinaniitjad

„Deeringi“ hobuseredad

Rootsi „Westeräs“ heinaniitjad

Rootsi „Westeräs“ wiljaniitjad

Rootsi „Westeräs“ hobuseredad

Saksa „Delma“ heinaniitjad

Aurukatla-torud

Weetorud, mustad ja tsingitud

Masina- ja tsilindriolid

Autoolid j. n. e.

Tartu Eesti Majandusühisus

TARTUS, Holmi uulits 12/18. Kõnetraat 10.

EESTI LLOID

Tallinnas, Pikk uul. nr. 28.

Kõnetraadid: 6—24, 17—03.

Tulekinnitused

Elukinnitused

Onnetusjuhusete kinnitused.

Weokinnitused

Kinnitage oma warandust ja
elu kunni weel aega.